МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Комунальний заклад вищої освіти
“Вінницька академія безперервної освіти”
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Національний природний парк “Кармелюкове Поділля”

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ОБ'ЄКТАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 15-річчю національного природного парку
“Кармелюкове Поділля”
(Чечельник, 15-16 серпня 2024 року)

Вінниця
Нілан-ЛТД
2024

УДК 502.2(477.44-751.2)
Р 32

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії:
Гудзевич Анатолій, доктор географічних наук, професор кафедри географії, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Члени редакційної колегії:
Шпак Ніна, доктор філософії, провідний науковий співробітник, НПП "Кармелюкове Поділля";
Марківська Любов, начальник науково-дослідного відділу, НПП "Кармелюкове Поділля"

Рецензенти:

***Мудрак Олександр*,** доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, природничих та математичних наук, Комунальний заклад вищої освіти "Вінницька академія безперервної освіти"

***Совгіра Світлана*,** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри хімії, екології та методики їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Р 32 Регіональні аспекти наукових досліджень на об'єктах природно-заповідного фонду: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (селище Чечельник 15-16 серпня 2024 року). Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2024. 168 с.

ISBN 978-617-558-102-5

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції "Регіональні аспекти наукових досліджень на об'єктах природно-заповідного фонду" містить результати оригінальних досліджень сучасного стану біотичного і ландшафтного різноманіття природно-заповідного фонду України, його моніторингу, актуальні питання екологічної освіти та перспективи розвитку туристичної галузі.

Для фахівців заповідної справи і охорони навколишнього природного середовища, науковців, здобувачів вищої освіти, краєзнавців та широких кіл громадськості.

Автори відповідають за наукову достовірність, зміст і стиль своїх публікацій.

Точки зору, висловлені авторами у статтях, можуть не збігатися з позицією редакційної колегії збірника, установ-організаторів

УДК 502.2(477.44-751.2)

© НПП «Кармелюкове Поділля», 2024
© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2024

ISBN 978-617-558-102-5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 7

УПРАВЛІННЯ ТА ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ 8

Гостюк З.В. НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК "ГУЦУЛЬЩИНА" В СИСТЕМІ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ 8

Гудзевич А.В. НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" У СВІТЛІ СВІТОВИХ І ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИРОДООХОРОННИХ СТРАТЕГІЙ 11

Дудник О.М. ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЄВОЇ ОХОРОНИ 21

Душечкіна Н.Ю. ЗАХОДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛІСОВИХ МАСИВІВ НА ОХОРОННИХ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЯХ 25

Іщенко Г. О. ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В МЕЖАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ 30

Романчук О.П., Дудник Г.Л. РОЛЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ З УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЇ НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 35

Совгіра С.В. УДОСКОНАЛЕННЯ УПОРЯДКУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЛІСІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ У НОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ 40

Ярославський О.В. ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ РОЗСАДНИКА В НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 45

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОТИЧНОГО І ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ НА ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЯХ 50

Гончарук В.В. ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ, РОСТУ І ФОРМУВАННЯ ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ ВЕЛИКОАНАДОЛЬСЬКОГО ЛІСОВОГО МАСИВУ 50

Демченко С.В. ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ЗАПАСУ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ 55

Клімов О.В., Надточій Г.С., Клімов Д.О., Гайдріх І.М. ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД 59

Марківська Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЛУЧНИХ СТЕПІВ В НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 65

Мудрак О.В., Дем'янюк О.С., Андрусяк Д.В., Антонюк Ю.П., Семенів В.С. ПРИДОРОЖНІ ПОЛЕЗАХИСНІ ЛІСОВІ СМУГИ ЯК ІНДИКАТОРНІ ДІЛЯНКИ ВИЯВЛЕННЯ ІНВАЗІЙ ЧУЖОРІДНИХ ВИДІВ РОСЛИН 70

Очеретний Д.Г. ПТАХИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" У ПОРІВНЯННІ З МИНУЛИМ ВИДОВИМ СКЛАДОМ 74

Пасайлюк М.В., Пліхтяк Л.М. ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ: *IN SITU, EX SITU, RE SITU* МЕТОДИ 78

Парахненко В.Г. ЗАХИСТ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ В ПРИРОДООХОРОННИХ ЗОНАХ 81

Погрібний О.О., Погрібна Л.С., Лосюк В.П. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ КИПАРИСОВИКА ГОРОХОПЛІДОГО (*CHAMACYPARIS PISIPERA*) В УМОВАХ ПРИКАРПАТТЯ 85

Подзерей Р.В., Люленко С.О. АГРОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ 89

Романчук О.П., Шпак Н.П. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ ПО ВІДНОВЛЕННЮ КОРІННИХ ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ НА ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 92

Семенюк Ю., Трохимчук І., Рудь О. ЕНТОМОФАУНА ЛІСОВИХ БІОЦЕНОЗІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПУЩА РАДЗІВІЛА" 97

Томич М.В. БІОМОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АБОРИГЕННОЇ ФРАКЦІЇ ФЛОРИ НПП "ГУЦУЛЬЩИНА" 101

Фокшей С.І. ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МАКРОМІЦЕТІВ ЗАПОВІДНОГО УРОЧИЩА "КАМЕНИСТИЙ" (НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК "ГУЦУЛЬЩИНА") 105

Швець Н.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ВІКОВИХ ДЕРЕВ В ЗОНІ ДІЯЛЬНОСТІ НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 109

Шпак Н.П. БІОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ СТАНУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЕКОСИСТЕМ В УМОВАХ НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 116

Ярема Ю.М., Нанинець М.В., Субота Г.М. ПРИРОДНІ ЕКОСИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "СИНЕВИР", ЯКІ СФОРМУВАЛИ РАРИТЕТНІ КОМПЛЕКСИ І ОБ'ЄКТИ ТА ЇХ БІОРІЗНОМАНІТТЯ 120

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, РЕКРЕАЦІЇ І ТУРИЗМУ НА ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЯХ 126

Гнидюк Т.А. ЗАНЯТТЯ НА СВІЖОМУ ПОВІТРІ: ПЕРЕВАГИ ДЛЯ 126

ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
Держипільський Л.М. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СКЕЛЬНИХ САКРАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ РЕКРЕАЦІЇ І ТУРИЗМУ 131
Косаківський В.А., Рудь В.С. ПАМ'ЯТКИ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ і ОЛЬГОПІЛЬСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ГАЙСИНСЬКОГО РАЙОНУ НА ВІННИЧЧИНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСТАННІХ РОКІВ 136
Сошнікова Л.М. ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ КОНЕЙ В РЕКРЕАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НПП "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ" 145
Усок М.М. ЕКОЛОГО-ОСВІТНЯ РОБОТА МЕЗИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНООГО ПАРКУ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ. 150
Устименко П.М., Дубина Д.В. ХИБНО ВМОТИВОВАНІ ТЕРМІНИ У СУЧАСНІЙ ГЕОБОТАНІЧНІЙ НАУЦІ 154
Шуткевич А.В. ІГРОВІ МЕТОДИКИ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ НАВЧАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ДО ОХОРОНИ ПРИРОДИ 158
Мандебура С. В. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ОСУШУВАНИХ ҐРУНТІВ В ЗОНІ ПОДІЛЛЯ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ Є ВАЖЛИВИМ ПИТАННЯМ ДЛЯ АГРОНОМІВ, ФЕРМЕРІВ ТА ЕКОЛОГІВ 164

Список використаних джерел

1. Літопис природи НПП «Кармелюкове Поділля», Том V, 2018. Чечельник, 2019. 288 с.
2. Літопис природи НПП «Кармелюкове Поділля», Том V. Чечельник, 2018. 303 с.
3. Нормативи чисельності і примірні штати працівників установ ПЗФ Мінприроди України. Київ, 2014 рік.
4. Положення «Про НПП «Кармелюкове Поділля». 28 березня 2016 року. 17с.
5. Проект організації території національного природного парку «Кармелюкове Поділля", охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. Київ. 2016 рік. 90 с

ЗАХОДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛІСОВИХ МАСИВІВ НА ОХОРОННИХ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Душечкіна Наталія Юріївна
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Природа України досить різноманітна й у деяких випадках неповторна. Окремі території країни мають ознаки унікальності, внаслідок чого становлять інтерес не лише з погляду естетичної краси, але й з метою їх збереження та примноження. Саме тому на сьогодні існують території з особливим правовим режимом, що забезпечує захист даних територій від різноманітних зазіхань, які можуть призвести до втрати екологічно цінних природних об'єктів.

Правове регулювання відносин на природно-заповідних територіях представлено такими нормативно-правовими актами: закон «Про охорону навколишнього природного середовища» в якому вказано на те, що природні об'єкти, що мають особливе природоохоронне, наукове, історико-культурне, естетичне, рекреаційне, оздоровче та інше цінне значення, знаходяться під охороною, для реалізації якої встановлюється правовий режим, у тому числі створюються природні території, що особливо охороняються [1]; закон «Про природно-заповідний фонд України», де визначено поняття «природні території, що особливо охороняються», яке означає ділянки землі, водної поверхні і повітряного простору над ними, на яких розташовуються природні комплекси та об'єкти, що мають особливе значення, а також які повністю або частково вилучено з господарського використання та для яких встановлено режим особливої охорони [2].

Законодавством також встановлено перелік категорій цих територій. Так, відповідно до вищеназваного закону, до територій, що особливо охороняються, належать:

а) державні природні заповідники, зокрема біосферні заповідники;

б) природні парки;

в) національні парки;

г) пам'ятки природи;

д) заказники;

е) дендрологічні парки та ботанічні сади.

За даними Міндовкілля України у Вінницькій області під охороною знаходиться 338 територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), які займають площу 23841,3 га. Це становить 0,89 % від загальної площі області.

Говорячи про цілі особливої правової охорони даних природних територій, слід зазначити таке:

1)збереження природних комплексів у їхньому природному стані;

2) охорона рідкісних, зникаючих або які потребують особливої охорони видів тварин;

3) підтримання необхідного екологічного балансу та стабільності функціонування екосистем;

4) моніторинг стану природних природних комплексів та змін, що відбуваються в них;

5) забезпечення екологічної та естетичної освіти населення, розвиток пізнавального туризму.

Природні території, що особливо охороняються, належать до об'єктів загальнонаціонального надбання. З метою забезпечення безпеки даних природних територій, їм встановлюється спеціальний правової режим, вони повністю чи частково виключаються з господарського та промислового використання.

Одним із зазіхань на збереження природних територій, що особливо охороняються, останнім часом став так званий екологічний туризм (екотуризм). Екотуризм як нововведення у сфері туристичної діяльності, набирає останнім часом дедалі більших обертів. Насамперед, екологічний туризм – це відвідування природних територій, що добре збереглися, представлених різними типами природних територій, що охороняються. Особливу цінність у розвитку екотуризму грають природні території, що особливо охороняються.

Національні парки, заказники та інші природні території, що особливо охороняються, різних масштабів представляють перспективний ринок для розвитку екотуризму в силу їх природної та культурної специфіки. Вплив туризму на довкілля може бути як позитивним, і негативним. У будь-якому випадку такий вплив неминучий, оскільки туризм не може отримувати подальшого розвитку без взаємодії з довкіллям. Однак знизити ризик негативного впливу на довкілля можливо. Насамперед, необхідно розробити перелік категорій особливо

охоронюваних природних територій, на яких допускається проведення заходів у рамках екологічного туризму. Детального опрацювання вимагають правила проведення даного виду туризму, встановлення відповідальності за порушення правового режиму територій, що особливо охороняються, для осіб, які відвідують дані території як туристи. Розумний підхід до здійснення діяльності у сфері екологічного туризму допоможе не тільки зберегти природне багатство територій країни, а й сприятиме примноженню природних ресурсів, а також популяризації місць та туристичних маршрутів, які раніше не отримали широкої популярності.

Вінницька область не залишилася осторонь цього виду рекреації. Розглянемо заходи та рекомендації покращення екологічного стану лісових масивів на охоронних природних територіях.

Ліс має екологічну здатність поглинати і знешкоджувати шкідливі домішки, які потрапляють в атмосферу в результаті роботи промислових підприємств і автомобілів за непомірного і необережного використання продукції хімічної промисловості, тощо. Такі рослини поглинають і знешкоджують окиси сірки, вуглецю, азоту, мутагенні і канцерогенні речовини, затримують пилові частки і, завдяки цьому, надійно захищають здоров'я людини. Так, за даними Г. М. Ількуна, поглинальна здатність 1 га лісу за вегетаційний період в різних зонах складає від 0,7 до 2 т газоподібних отруйних речовин (фторидів, хлоридів, сірчаного газу) і до 20 т пилоподібних часток, які негативно впливаючи на людський організм викликають специфічні захворювання, отруєння і навіть смерть.

Необхідно відзначити здатність багатьох рослин поглинати певні забруднювачі. Так, тополя чорна поглинає феноли і ціаніди, акація біла – ціаніди, кінський каштан – сполуки свинцю, бук звичайний – піридини. Липа дрібнолиста, клен, кінський каштан звичайний, дуб поглинають з повітря сірковмісні сполуки.

Поблизу автодоріг поглинання свинцю рослинами з волосяними листками приблизно в 10 раз більше, ніж з гладенькими, а швидкість осідання свинцю на траву в 4 рази вища, ніж на відкритий ґрунт. Гектар соснових насаджень здатен зв'язати за рік до 26, листяного – 72, ялинового – до 150 кг двоокису сірки. Леткі фітонциди дерево-кущових насаджень знімають концентрацію окису вуглецю на 10-30%, окису сірки – на 50-74%, окисів азоту – на 15-35%.

Для збереження таких властивостей лісів, на нашу думку, потрібно:

– розробка нових методів збереження генетичного фонду й усього біологічного розмаїття рослинного і тваринного світу, а також методів обґрунтування систем раціональної експлуатації, відтворення та охорони біоресурсів;

– створення інтегрованих систем ведення лісового господарства з метою підвищення стійкості, продуктивності і захисної ролі лісу;

– розробка і впровадження ефективних і екологічно безпечних технічних засобів, технологій і методів боротьби з лісовими пожежами і захисту лісів, а також агророслин і тварин від хвороб, шкідників тощо.

Програма охорони лісових ресурсів та раціональне використання їх

ґрунтується на концепції комплексного лісокористування, побудованій на основі розширеного відтворення лісових ресурсів при дотриманні визначального принципу безперервного, невиснажливого і раціонального природокористування.

У рамках першочергових заходів передбачається провести відновлення лісів на значних площах, створити захисні лісосмуги. Для посилення екологічної та соціальної функції лісів, збільшення їхнього ресурсного потенціалу Програмою розвитку лісогосподарського і лісопромислового комплексів України передбачається збільшити обсяги лісовідновлення на землях держлісфонду і лісорозведення до 70-100 тис. га щороку, завершити створення системи полезахисних лісових смуг, що забезпечить захист 20 млн. га агроугідь, створити водоохоронні насадження вздовж малих річок і водоймищ на площі 90 тис. га, провести заходи з інтенсифікації лісовирощування.

Для поліпшення санітарного стану лісів, посилення захисту лісів від пожеж вдосконалюються методи захисту лісів від пожеж, авіаційне патрулювання 50% площ лісів, збільшення площі земель, на яких здійснюються біологічні заходи боротьби з шкідниками і хворобами лісу.

Визначальним принципом раціонального використання ресурсів має стати безвідходне лісокористування. Потужним резервом додаткового отримання сировини є доведення рівня використання деревної біомаси до 80% порівняно з сучасним (48%) за рахунок зменшення відходів, створення мало- і безвідходної техніки та технологій, що дасть змогу збільшити отримання сировини в 1,7-1,8 рази [3].

Розширення сировинної бази целюлозно-паперової промисловості на основі плантаційного лісорозведення, впровадження ресурсозберігаючої техніки і технологій у лісопереробному комплексі, використання замінників і вторинної сировини дасть змогу щороку економити 2220 тис. $м^3$ деревини.

Розширення в кожній природній зоні мережі природоохоронних територій за рахунок ділянок, які залишилися у природному стані і є типовими для певного регіону, з метою формування регіональних екологічних систем та створення на їх основі єдиної екологічної системи природоохоронних територій України площею 6-6,5 млн. га та організації екологічного моніторингу для спостереження і контролю за станом природних ресурсів і навколишнього середовища.

Здійснення комплексу лісогосподарських заходів зі зниження радіоактивного забруднення лісового фонду та розробки науково обґрунтованої системи ведення лісового господарства у забруднених радіонуклідами лісах та запобігання вторинного забруднення територій радіонуклідами за рахунок проведення необхідних протипожежних заходів, особливо в лісах з високою щільністю забруднення. Реалізація вказаних заходів сприятиме розширенню лісосировинної бази, зменшенню дефіциту деревини, стабілізації виробництва лісового комплексу уже в найближчі роки, переходу України в перспективі на переважне забезпечення потреб населення власними лісовими ресурсами без порушення екологічних

функцій лісу [4].

Важливою проблемою Вінниччини, як і всієї України, є захист лісів від шкідливих комах. Для боротьби із шкідниками лісу лісники проводять комплекс лісогосподарських заходів, спрямованих на створення найбільш сприятливих умов для росту дерев і, навпаки, несприятливих для шкідників. Насамперед це вирощування мішаних лісонасаджень, своєчасний догляд за ними, висока агротехніка обробітку ґрунту під лісосмуги, застосування мінеральних та органічних добрив, фізико-механічного, біологічного і хімічного методів захисту.

Фізико-механічний метод полягає у збиранні і знищенні шкідників. Біологічний метод полягає у приваблюванні до уражених шкідниками територій птахів-санітарів, розселенні мурашок, розмноженні у спеціальних наукових лабораторіях і розселенні у лісах комах-паразитів, які знищують шкідників, а саме: трихограм, теленомусів, їздців, тахін. Використання різних збудників вірусних та бактеріальних хвороб у шкідників. Цей метод нині є основним методом у боротьбі із шкідниками. Він є і безпечним, і довготривалим, адже отрута діє певний проміжок часу, однак, згодом види тварин знову продукуються. Птахи ж щоденно знищують велику кількість шкідливих комах, регулюючи їхню кількість. Хімічний метод – це використання для боротьби із шкідливими комахами інсектицидів. Вони застосовуються лише тоді, коли на великих площах спостерігається масове розмноження шкідників, які можуть спричинити всихання лісу. Цей метод потрібно застосовувати тільки тоді, коли іншого виходу немає.

В урочищах спостерігається багато птахів, які є санітарами лісів, які потребують охорони і для них розвішуються шпаківні.

З метою захисту лісу від шкідників нами було знайдено і розселено мурашник.

Багато науковців приділяють чималу увагу питанням природоохоронної просвіти, формуванню природоохоронного світогляду на змінене природне середовище. Виникла потреба в тому, щоб екологічна просвіта проводилась протягом всього процесу виховання і навчання людини, в процесі його трудового життя і відпочинку. Виховання активних прихильників ідеї охорони природи повинно починатись в сім'ї, в дитячих дошкільних закладах, активно проводитись в школі, виші, а потім під час трудової діяльності і відпочинку людини.

Психологічна перебудова людей можлива лише в результаті кропіткої роботи у формуванні екологічної культури.

Нині в нашій країні все більший розмах і масовість набуває захоплення туризмом. Туристичні маршрути нерідко проходять в місцях, де ростуть рідкісні рослини. Завдяки слабкій поінформованості туристи часто сприяють їх знищенню, зриваючи будь-яку квітку, що трапилась на шляху. Для виховання бережливого ставлення до природи, світу рослин необхідна література, яку можна було б використати на різних етапах формування людської особистості. Необхідні книги про рідкісні рослини для туристів, учнівської молоді, вчителів, для всіх любителів природи.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text (дата звернення 04.07.2024).
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text (дата звернення 04.07.2024)
3. Іваненко, Л. Г. Екологічні аспекти лісового господарства України. Екологічний науковий журнал, 2021. 25(2), С. 35-44.
4. Ковальчук О. В. Інноваційні підходи до управління заповідними територіями. Екологічний науковий журнал, 2021. 26(2), С. 19-27.

ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В МЕЖАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Іщенко Галина Олегівна
Національний природний парк «Кармелюкове Поділля»

Використання природних ресурсів в Україні здійснюється в порядку загального і спеціального використання природних ресурсів.

Законодавством України громадянам гарантується право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних власних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних, матеріальних, тощо) безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами і надання відповідних дозволів, за винятком обмежень, передбачених законодавством України.

В порядку спеціального використання природних ресурсів громадянам, підприємствам, установам і організаціям надаються у володіння, користування або оренду природні ресурси на підставі спеціальних дозволів, зареєстрованих у встановленому порядку, за плату для здійснення виробничої та іншої діяльності, а у випадках, передбачених законодавством України, - на пільгових умовах.

Відповідно до ст. ст. 9, 9-1 Закону України «Про природно-заповідний фонд», території та об’єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених законодавством, можуть використовуватися для певних видів використання природних ресурсів та іншої господарської діяльності. Природокористування може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об’єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об’єктів [1].

В НПП «Кармелюкове Поділля» спеціальне використання природних ресурсів здійснюється в ході проведення запланованих лісосічних робіт. У зв’язку з